

Старий друг

Микола Кульчицький

Я вже дожив того віку, що став багато що забувати. Але не усе! Наприклад, свою першу чоловічу дружбу сприймаю, наче це відбулося учора, хоча насправді вона зародилася ще в ранньому дитинстві. Одного зимового дня до дитячого садочка, куди мама відвела мене, коли яблука ще не попадали, поступив хлопець на ім'я Вітько. Новачок тримався так незалежно і зухвало, начебто то він, а не я, був у садку старожилом, і саме мене, а не його, щойно завели до великої кімнати з піаніно під вікном і поставили перед хлоп'ячим стовписьком. Він чомусь вирізнив мене від інших, підійшов і спитав з такою собі, знаєте, глумливою посмішкою: "ну, що? Поборемось!"

Ми схопилися за барки і довго вовтузились, намагаючись застосувати підніжку, але у нас не виходило, і тоді я ухопив прибульця за голову, припнув її під пахву і щосили стиснув руками. "Здаєшся?" – тріумфально запитав я. "Не сіпайся!" – прохрипів Вітько, затято звиваючи голову з мого хвату. Я здавив ще міцніше, вже з останніх сил, а він усе одно викрутився, перехопив мою голову і так її здушив, що у мене в очах вогняні скалочки замигтіли. "Здаюсь", – проквилев я. Він відпустив, і ми затоваришували.

Це вже згодом життєвий досвід підштовхнув мене до двох фундаментальних суджень: дівчину випробуй пестливим лоскотанням, а хлопця – безжалісною бійкою. І якщо задля перевірки першого прийшлося здолати довгу і закрутисту путь, то другий підтвердився відразу і навіки. Востаннє ми зіткнулися з Вітьком у сьомому класі, поступивши у секцію боксу. Я жадав реваншу. Тренер влаштував нам спаринг, і ми – вже натренувавши удари, але анітрохи не засвоївши захист – гамселили одне одного допоки він нас не розвів. Після того бою я на три дні осліп, а Вітькові хоч би що! "Скажи чесно: я хоч раз вдарив тебе, щоб боляче?" – запитав я, не сподіваючись на щирі відповідь. "Ще й як! І не раз", – заспокоїв мене друг.

Коли ми ще вчилися у третьому класі, над малечою панували неприторенні другорічники-переростки брати Брулі: Вовка, Сашко і Васько. Вони не мали ні батька, ні матері і жили з тіткою у глиняній халупці, що тулилася до цегляного заводу на околиці міста понад лугом з боку Сарнавщини. Влітку брати пасли свійських корів і в школу до самих морозів ходили босоніж; зошити носили за пазухою; були завжди голодними і відбирали домашні сніданки у тих, хто їх приносив до школи. Якось, вони придумали забаву: "бити жида". По закінченню уроків вони збирали на виході зі шкільного двору зграйку підлипайл, перестривали нашого однокласника Фіму і гуртом лупцювали його до юшки з носу, хоча Фіма – найменший серед усіх і завжди зашмарканий – вчився не краще інших і нікого не займав. Брулів же він дратував самим своїм існуванням. Одного разу, коли згряя обступила його з трьох боків і, під лайливі вигуки прийнялася гамселити сумками і ногами, я наважився втрутитись. Фіма стояв, притиснувшись спиною до стіни і прикривши обличчя портфелем, з-за якого проглядалися його сумні зарюмсані очі. Я спробував затулити його собою, але мене

відтягли, хтось влупив під спину носом, і я геть розгубився. Хтозна, чим би усе скінчилося, аби не Вітько. Він розштовхав нападників, став попереду і посміхнувся в очі старшому Брулю своєю глумливою посмішкою. "Не сіпайся!" – промовив він спокійно. У школі з Вітьком не зв'язувалися навіть старшокласники, бо знали: йому хоч що роби, він усе стерпить, вивернеться і витворить щось безстрашне. Нещодавно влупив одному здоров'язі в лоба цеглиною так, що дружки терміново відвели його до медпункту бинтуватися. Отже, цього разу і Брулі – окрім наймолодшого Васька, який ще рипнувся, – позадкували геть. Ми ж з Вітьком ще з місяць проводжали Фіму до самого дому.

Одного разу, коли ми вже вешталися нічними вулицями у своїх надто парубочьких справах, нас обступили "хазяїни" далекого кутка з вимогою виміряти зворотню путь сірничком. Я вже націлився було тікати, як почув звичний заклик: "Не сіпайся!" З-за моєї спини вилетів жорсткий кулак, який поклав ватажка мордою в багнюку і налякав решту. Ми відбилися і в подальшому навідували той куток вже безбоязно.

Але Вітько прославився не лише силою, а ще й своєю премудрістю, за що змалку був прозваний "Дідком". Будь-яке важливе рішення приймалося нашою ватагою тільки після його схвалення. А особисто ми з ним, на пару, взагалі розуміли одне одного без слів. Так, у дні отримання студентами будівельного технікуму чергової стипендії ми з'являлися у їхньому гуртожитку з колодою краплених карт, організовували гру в "очко" і завжди уходили звідти з достойним виграшом. Бувало я, маючи на руках туза, задумав вдарити "на усі". Але, заглянувши Дідкові в очі, і побачив там: "не сіпайся!" Скинув ставку, і – точно! На туза прийшла шістка, і де б я був, аби зі своїми жалюгідними сімнадцятьма очками вдарив ва-банк?!

Опісля технікуму Дідка призвали в армію. Служив він на Карельському перешийку у будівельному батальйоні на спорудженні багатоповерхівок для офіцерського складу. Про це він розповів особисто, навідавши мене в навчальній частині під Ленінградом, де я тільки-но розпочав свою строкову службу. То була наша остання зустріч, після якої ми жодного разу не перетиналися. Дещо доходило до мене від його старших сестер, що проживали у Конотопі, і яким він зрідка надсилав коротенькі листи, а вже коли сестри померли, я взагалі втратив можливість хоча б щось про нього дізнатися.

Від останньої нашої зустрічі минуло без малого шістдесят років, як у серпні 2024 року до мене несподівано завітав не знайомий мені офіцер ЗСУ.

— Прийміть вітання від вашого друга Віктора Дмитровича Затятого. Ми служимо в одній частині, і він просив передати, що тільки-но настане можливість, з'явиться в Конотопі особисто.

— Ні хрена собі! – здивувався я. – Звідки він узявся?

— Вийшов на нас з російського боку десь півроку тому. З паспортом ще громадянина УРСР і геть п'яний. Заявив що бажає боронити Україну. Цікаво розповів про Конотоп, комбат йому повірив і записав сапером.

— І чим він у вас займається?

— Будує бліндажі і ходи. З колод спорудив комбату бункер, каже що колись подібні

зводилися маршалу Рокосовському. І солдатів навчив надійно й швидко окопуватись. Вони йому і позивний придумали ласкавий: "Дідок".

— Справді? Хто б подумав!

Офіцер не збрехав. Десь за два місяці потому на порозі постала потішна фігура у мундирі не розбереш якої армії, простоволоса і з диявольськи зухвалою посмішкою на зморщеному обличчі. Власне, завдяки цій посмішці я й упізнав старого друга. З сумки Вітько вивалив чотири пляшки горілки "Хлібний дар" і нагадав: "пам'ятаєш, як я провідав тебе на строковій службі під Ленінградом? Ти стояв на посту, була глуха ніч і твій розвідний дозволив нам просидіти до ранку..."

— Авжеж. Я ще після того вперше відвідав гауптвахту. Тільки, оце ж, останнім часом, пробач Вітьок, я вже перейшов виключно на

краплі: серце зупиняється, - признався я і безпорадно зиркнув на дружину, що стояла навпроти, руки хрестиком. І вона мене зрозуміла. Накрила стіл і склала Вітькові рівноцінну компанію. "Боже, допоможи їй здолати це випробування!" - турботливо подумав я, налягаючи на "Фанту".

Дідок розповів, що після армії усе життя працював у Сибіру на прокладанні газопроводів. Жив у достатку, відпочивав по усьому світу і зростив трьох дітей. П'ять років як овдовів, і потягнуло його до рідної України. Переписав усе майно на дочок, гроші ж конвертував у долари. Половину вклав в "Райффайзен банк", а половину залишив при собі. І ось він тут. Планує воювати до отримання українського паспорту.

"Добра у тебе жінка, молодша... Скільки мені зараз, вісімдесят чотири? Думаю, до дев'яности протягну. Ось, повернуся до Конотопа, збудую просторий дім, візьму в дружини молоду жіночку і житиму кумом королю стільки, скільки мені судилося", - узагальнив старий друг під настирне і нескінченне завивання повітряної тривоги.